130

โคลงเรื่องรามเกียรติ์

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ทรงพระราชนิพนธ์

จารึกที่พระระเบียงวัดพระศรีรัตนศาสดาราม

พิมพ์ในงานฉลองอายุ

เจ้าจอมมารดาอ่อน รัชกาลที่ ๕ ท.จ.ว, จ.ป.ร ๒, ว.ป.ร ๒,

เมื่อปีเถาะ พ.ศ. ๒๕๗๐

พิมพ์ที่โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร

ห้องสมุดพุทธสมาคม
จังหวัดนครราชสีมา

ได้รับ
ลำดับ
เล่ม

1839

แผนกที่ 1 ข
ได้รับจาก
เมื่อ / /
เลขที่ 1833

หอสมุดแห่งชาติ
กรมศิลปากร

โคลงเรื่องรามเกียรติ์

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ทรงพระราชนิพนธ์

จารึกที่พระระเบียงวัดพระศรีรัตนศาสดาราม

พิมพ์ในงานฉลองอายุ

เจ้าจอมมารดาอ่อน รัชกาลที่ ๕ ท.จ.ว, จ.ป.ร ๒, ว.ป.ร ๒,

เมื่อปีเถาะ พ.ศ. ๒๔๗๐

พิมพ์ที่โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร

DSBI-JNU1
Book
No.
895.911

เจ้าจอมมารดาอ่อน รัชกาลที่ ๕ ท.จ.ว., จ.ป.ร. ๒, ว.ป.ร. ๒,

คำนำ

พระเจ้าพี่นางเธอ พระองค์เจ้าหญิงอรประพันธ์รำไพ พระองค์เจ้าหญิงอดิศัยสุริยาภา ทรงพระปรารภว่า ในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๐ นี้ จะทรงบำเพ็ญพระกุศลสนองพระคุณเจ้าจอมมารดาอ่อน ฉลองอายุครบ ๖๐ ปี มีพระประสงค์จะพิมพ์หนังสือมิตรพลี เปนของถวายแลประทานแจกในงานนั้นสักเรื่องหนึ่ง และใคร่ได้หนังสือซึ่งเปนพระราชนิพนธ์สมเด็จพระพุทธเจ้าหลวง ขอให้ราชบัณฑิตยสภาช่วยเลือกหาเรื่องหนังสือและจัดการพิมพ์ถวาย ข้าพเจ้าเลือกเรื่องหนังสือ หาพระราชนิพนธ์สมเด็จพระพุทธเจ้าหลวง ซึ่งทรงไว้เปนเรื่องหนึ่งต่างหาก แลยังไม่เคยพิมพ์นั้น ในเวลานี้ในหอพระสมุด ฯ หามีไม่ จึงได้เลือกพระราชนิพนธ์โคลงเรื่องรามเกียรติ์ซึ่งจารึกไว้ในวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ซึ่งยังไม่เคยคัดออกพิมพ์ต่างหากฉะเพาะพระราชนิพนธ์ พิมพ์ถวายตามประสงค์

พระระเบียงวัดพระศรีรัตนศาสดารามเขียนภาพเรื่องรามเกียรติ์มาแต่แรกสร้างเมื่อในรัชกาลที่ ๑ มาเขียนใหม่เมื่อในรัชกาลที่ ๓ ครั้งหนึ่ง ถึงรัชกาลที่ ๔ จะโปรดฯ ให้เขียนซ่อมหรือเขียนใหม่ที่เดียวไม่ทรายแน่แต่การค้างอยู่ มาเขียนสำเร็จในตอนต้นรัชกาลที่ ๕ อีกครั้งหนึ่ง ครั้นเมื่อใกล้จะถึง พ.ศ. ๒๔๒๕ อันเปนอภิลักขิตสมัยอายุพระนครอมรรัตนโกสินทรครบ ๑๐๐ ปี พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดให้บูรณะ

ปฏิสังขรณ์วัดพระศรีรัตนศาสดารามทั้งพระอาราม แลทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้สมเด็จพระราชยิตลาบรมพงศาภิมข เมื่อยังเสด็จดำรงพระยศเปนสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอเจ้าฟ้า ฯ กรมพระภาณุพันธุวงศ์วรเดช เปนแม่กองจัดการเขียนภาพเรื่องรามเกียรติ์ที่พระระเบียงวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ให้ขอแรงพระยรมวงศานุวงศข้าราชการ ตลอดจนพระภิกษุสงฆ์ซึ่งเปนกวีมีชื่อเสียงช่วยกันแต่งโคลงเรื่องรามเกียรติ์ กำหนดพระระเบียงห้องละ ๒๘ โคลงรวมเปนโคลง ๕๘๘๔ บท แล้วจารึกศิลาไว้ตามเสาพระระเบียง การแต่งโคลงนั้นในส่วนพระองค์ก็ทรงพระราชนิพนธ์พระราชทาน ๙ ห้อง เปนโคลง ๒๒๔ บท ซึ่งได้คัดมาพิมพ์ไว้ในสมุดเล่มนี้

เดิมข้าพเจ้ามีความประสงค์อีกอย่างหนึ่งเนื่องต่อการพิมพ์โคลงพระราชนิพนธ์รามเกียรติ์ในสมุดเล่มนี้ นึกว่าถ้าได้จำลองรูปภาพเรื่องรามเกียรติ์ตอนที่ทรงพระราชนิพนธ์โคลงมาพิมพ์ไว้ด้วยก็จะดี แต่เมื่อไปตรวจดูรูปภาพซึ่งเขียนไว้ที่พระระเบียงวัดพระศรีรัตนศาสดาราม เวลานี้ฝาผนังชื้นชำรุดเสียมาก จะจำลองเอามาพิมพ์ดังประสงค์ไม่ได้หมด แต่ก็นึกเสียดาย จึงคิดอีกอย่างหนึ่งว่าภาพเรื่องรามเกียรติ์นี้มีผู้มือช่างหลายชาติหลายยุคได้เขียนไว้ แม้ในประเทศสยามนี้เอง ฝีมือก็ต่างกันเปนหลายแบบหลายชั้น น่าจะเลือกรูปภาพเรื่องรามเกียรติ์ฝีมือต่าง ๆ กันมารวบรวมพิมพ์ไว้ก็เห็นจะมีผู้ชอบกันมาก จึงได้ว่านศาสตราจารย์ ยอช เซเดส์ ให้ค้นสมุดตำราหาภาพรามเกียรติ์ต่างประเทศ ส่วนข้าพเจ้าเองหาภาพรามเกียรติ์ที่เขียนในประเทศนี้รวบรวมให้โรงเรียนเพาะช่างทำรูป

พิมพ์ไว้ในสมุดเล่มนี้ด้วย หวังใจว่าท่านทั้งหลายที่ได้รับหนังสือนี้ไป
จะพอใจ

ราชบัณฑิตยสภาขอถือโอกาสนี้อำนวยพรแด่คุณจอมมารดาอ่อน ขอให้เจริญชนมสุขสิริสวัสดิพิพัฒนมงคลทุกประการ กับขออนุโมทนาในพระกตเวทิตาคุณแห่งพระเจ้าพี่นางเธอทั้งสองพระองค์ด้วย

กรมหมื่นพิทยาลงกรณ

นายกราชบัณฑิตยสภา

วันที่ ๑๗ ธันวาคม พระพุทธศักราช ๒๔๗๐

ᏣᎳᎩᏗᏕᎶᏆᏍᏗᏱ ᎠᏂᏴᏫᏯᏓᏁᎸᎯᏳᎲᏍᎬᏗ

ᏣᎳᎩᏗᏕᎶᏆᏍᏗᏱ ᏔᎵᏁᎢᏴᏫᏯᏓᏁᎸᎯᏳᎲᏍᎬᏗ

ᏣᎳᎩᏗᏕᎶᏆᏍᏗᏱ ᏗᏥᏩᏛᎲᏍᎬᏗ ᏧᏂᎸᏫᏍᏓᏁᎸᎯᏳᎲᏍᎬᏗ

สารบาร์

ห้องที่	๙๐	ตอนทศกัณฐ์ทำพิธีอุมงค์	หน้า ๑
ห้องที่	๙๕	ตอนหณุมานเข้าห้องวานรินทร	,, ๗
ห้องที่	๑๐๒	ตอนนางมณโฑหุงน้ำทิพย์	,, ๑๓
ห้องที่	๑๐๓	ตอนทศกัณฐ์ขาดเศียรขาดกร	,, ๑๙
ห้องที่	๑๐๔	ตอนฤาษีถวายลิง	,, ๒๕
ห้องที่	๑๐๕	ตอนหณุมานออกรบพระลักษณ	,, ๓๑
ห้องที่	๑๐๖	ตอนหณุมานได้นางสุวรรณกันยุมา	,, ๓๗
ห้องที่	๑๐๗	ตอนหณุมานชูกล่องดวงใจ	,, ๔๓

สถาบันวิทยบริการ

สารบารพ์รูป

ภาพรามเกียรติ์ แบบอินเดียโบราณ
เรื่องตรงทศกัณฐ์ยกเขาไกรลาส หน้า ๑
ภาพรามเกียรติ์ แบบอินเดียปัจจุบัน
เรื่องพระรามให้หนุมานไปถวายแหวน ,, ๑
ภาพรามเกียรติ์ แบบชวาโบราณ เรื่องพระรามยกศร ,, ๗
ภาพรามเกียรติ์ แบบชวาเกาะบาหลี
เรื่องตอนสุครีพรบกับกุมภกัณฐ์ ,, ๗
ภาพรามเกียรติ์ แบบขอมโบราณ
เรื่องศึกพระรามรบทศกัณฐ์ ,, ๑๓
ภาพรามเกียรติ์ แบบเขมรปัจจุบัน
เรื่องตรงพระรามรบทศกัณฐ์ ,, ๑๓
ภาพรามเกียรติ์ แบบไทยสมัยกรุงศรีอยุธยา
เรื่องประวัติหนุมาน ถ่ายจากตู้ลายรดน้ำในหอพระสมุด ,, ๑๙
ภาพรามเกียรติ์ แบบไทยสมัยรัชกาลที่ ๑
เรื่องอินทรชิตแผลงศรพรหมาสตร ถ่ายจากลับแล
ลายรดน้ำอยู่ในพิพิธภัณฑ์สถาน ,, ๒๕
ภาพรามเกียรติ์ แบบไทยสมัยรัชกาลที่ ๓
เรื่องตอนอินทรชิตแผลงศรพรหมาสตร ถ่ายจากบานมุกต์
พระอุโบสถวัดพระเชตุพน ,, ๓๑

ภาพรามเกียรติ์ แบบไทยสมัยรัชกาลที่ ๕
เรื่องตรงพระรามรบทศกัณฐ์ควาวหุงน้ำทิพ ถ่ายจาก
พระระเบียงวัดพระศรีรัตนศาสดาราม หน้า ๓๗
ภาพรามเกียรติ์ เขียนตามความคิดฝรั่งที่เมืองปารีส
รูปซ้าย ทศกัณฐ์รบกับนกสดายุ รูปกลาง มารีดแปลง
เปนกวาง รูปขวา พระรามแผลงศรผลาญกุมภกัณฐ์ ,, ๔๓
ภาพรามเกียรติ์ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
โปรด ฯ ให้เขียนเลียนรูปฝรั่ง รูปซ้าย นกสดายุ
แย่งนางสีดา รูปกลาง หนุมานหักคอช้างอินทรชิต
รูปขวา สุครีพหักฉัตร ,, ๔๓

ภาพรามเกียรติ์ แบบอินเดียโบราณ

เรื่องตรงทศกัณฐยกเขาไกรลาส

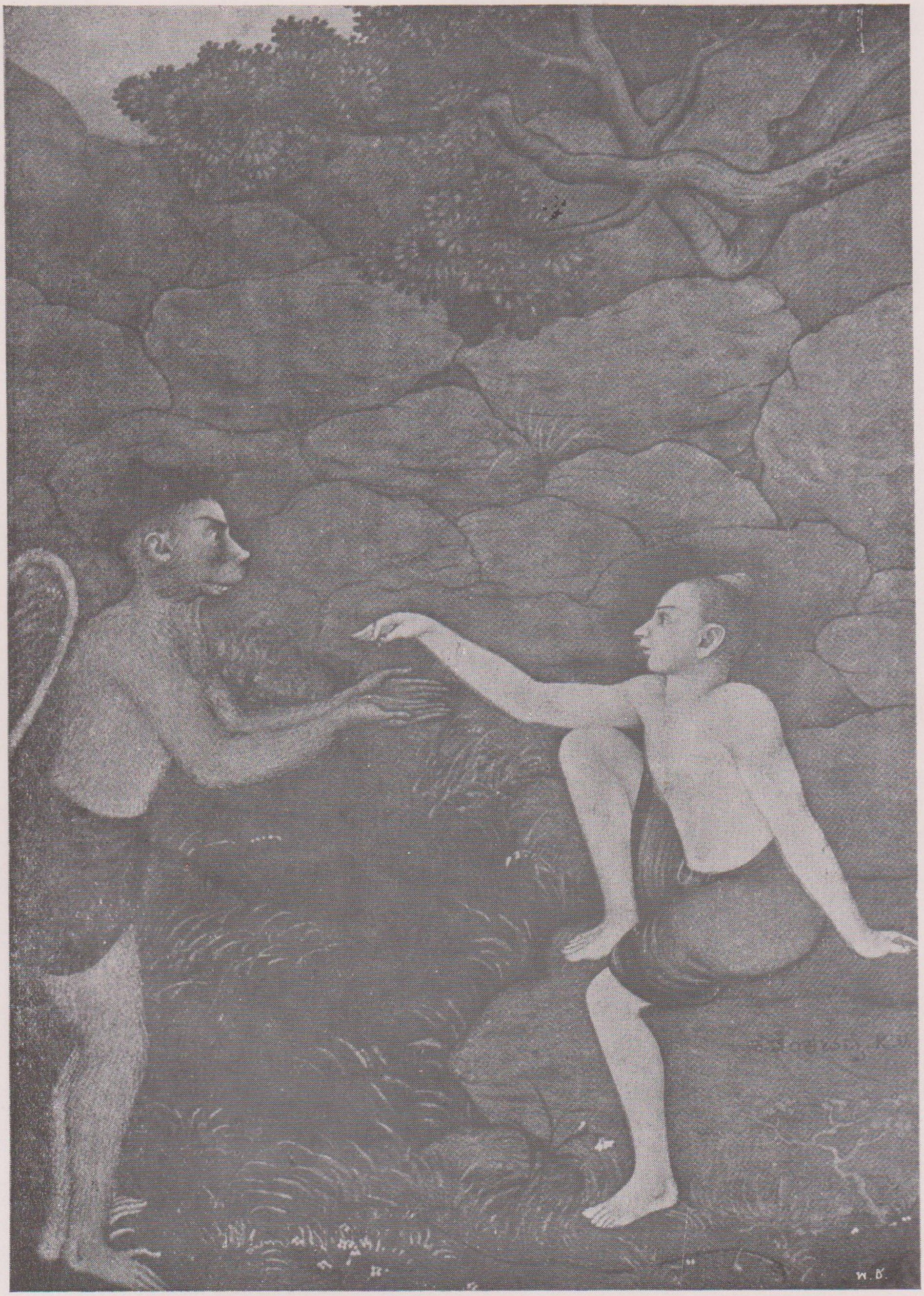

ภาพรามเกียรติ์ แบบอินเดียปัจจุบัน

เรื่องตรงพระรามให้หณุมานไปถวายแหวน

โคลงเรื่องรามเกียรติ

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ทรงพระราชนิพนธ์

จารึกอยู่ที่เสาพระระเบียงวัดพระศรีรัตนศาสดาราม

ห้องที่ ๙๐

ตอนทศกัณฐ์ทำพิธีอุมงค์

◎ ทศพักตรทรายศึกแพ้ แต่สา รันต์เฮย
เสียสหายนัดดา เด็ดร้าง
ตระลึงรฦกอา ไลยร่ำ รักแฮ
หาเลศสลายล้าง เหล่าเสี้ยนศึกไฉน ฯ
◎ ไพริมิฤทธิด้วย ศัสตรา
เอาเวทต่อเดชา จึ่งได้
คิดพลางสั่งเปาวนา สูรสฤษดิ การแฮ
ขุนราพณ์ทรายสั่งไท้ รับถ้อยเกณฑ์พล ฯ
◎ พาไปบรรพตแก้ว นิลกาฬ
ขุดอุมงค์โอฬาร ลึกกว้าง
ครบสิ่งสักการพาน ผกาธูป เทียนแฮ
ราชวัตรฉัตรธงสล้าง เสร็จทั้งกุมภ์สลิล ฯ

◎ ทศเศียรเสด็จสู่ห้อง สนานองค์ สอาดเอย
โฉมพัสตรภูษาทรง สะพักแผ้ว
สอดประคำธุรำวง เวียนห่อ ชฎาเฮย
สถิตเร่งพลแคล้ว ริบรันดลคอย ฯ

◎ ลงรถดำรัสให้ หาผา แผ่นเฮย
คอยยืดปากมรรคา มิดเม้น
เจ็ดเวรจึงค่อยมา เผยแผ่น ผานอ
สั่งเสร็จสู่ที่เร้น ราพณ์ย่องยืดทาง ฯ

◎ ท้าวราวณร่ายเวทกริ้ง กริ่งไศล
แล้วเสด็จสถิตใน แท่นแก้ว
รฦกคุณพระครรไลย หงส์นมัส การแฮ
ขัดสมาธิร่ายมนต์แกล้ว ห่อนได้ไหวติง ฯ

◎ ปางนเรนทร์ราเมศเกล้า โลกา
ออกหมู่มุขมาตยา ยอยเผ้า
พระพี่งผายบ่จา มิตรไป๋ มาเฮย
หลากจิตต์เห็นผิดเค้า เบิกถ้อยถามโหร ฯ

◎ เวศสุญาณหยั่งจิตต์แจ้ง จิ่งทูล ฉลองแฮ
เหตุว่าราพณาสูร สุดรู้
เสียมิตรหมู่ประยูร ญาติมาก มายนา
ตนจะออกต่อสู้ สทกท้อศรทรง ฯ

◎ จึงลงไปต่อตั้ง
ชีออมงคพิธิ
อยู่ยังเขตรคิรี
อดโกรธโภชนแลน้ำ
◎ กายจักเปนเพ็ชรต้าน
ไข้ระคายมังสา
ชีพใครไข้ทานอา
ชุบไพร่ให้ทนด้วย
◎ ทรงทราบจึงสั่งให้
คือสุคริพหนุมาน
นิลนนท์ณรงค์ชาญ
ล้างกิจพิธิท้าว
◎ สามกระบี่นบยาทไท้
เหาะลุนิลกาฬา
พลมารทั่วพสุธา
เมินม่งหาปากห้อง
◎ ช้านานพานพบต้น
ง้างงัดคัดแผ่นผา
ไข้เชียนสุดบัญญา
เหาะกลับพลับพลาช้ำ

อหุดี
ฤทธิล้ำ
กลางเกาะ กรุงแฮ
นับถ้วนสัปดวาร ฯ
ต่อวรา วุธเชย
ไข้ม้วย
นุภาพวอด วายแฮ
เดชได้ดังประสงค์ ฯ
สามทหาร
มหิทธิห้าว
ไปช่วย กันแฮ
แทตย์ให้คลายขลัง ฯ
ถอยมา พ้นแฮ
เหลือบพ้อง
ร่ายเวท บังแฮ
ห่อนรู้รอยทาง ฯ
มรรคา
ปลุกปล้ำ
วายุบุตร
สอยถ้อยถามโหร ฯ

◎ ขุนยักษ์แนะแยบให้ หาวา ริเชย
สระยาทสัตริมา รถล้าง
ฤทธิเวทผูกแผ่นผา เผยจัก ออกพ่อ
ทรายเล่ห์ลอยลมคว้าง กลับเข้าลงกา ฯ
◎ บังตนดลห้องอยู่ เขญกาย
ปลอยประโลมโฉมฉาย แนบข้าง
ความลับเล่าสู่สาย สมรทราย เสร็จเชย
ขันคั่งสลิลล้าง ยาทให้ภรรดา ฯ
◎ อาไลยลานิ่มน้อง นวลอนงค์
เหาะกลับถึงอุมงค์ มุ่งล้าง
จึงเทอุทกลง ตรงแผ่น ผาเชย
มนต์เสื่อมสุคริพง้าง เยิดได้ โดยใจ ฯ
◎ ลงไปประสบเข้า ลงกา
หลับเนตรนั่งสมา อิหมั้น
สามนายต่างแผลงอา นุภาพเผ่น โผนแช
หักฉัตรราชวัตรกั้น เกลื่อนริ้อโทรมทลาย ฯ
◎ แล้วไปทุบถีบหม้อ ชลธาร ทิพย์เชย
เตาะเตะเครื่องสักการ กลาดล้ม
สุคริพถีบขุนมาร เซซวด
วายุบุตรฉุดเกศก้ม โขกเกล้าอสุริ ฯ

◎ นิลนนท์ยอยาทธีน ติตย
ทศพักตรเผยอเนตรพบ เพ่งยั้ง
หยุดโกรธหลับตานบ นอบย่น มนต์แช
เดชะพระเวทกั้ง บ่ได้เจ็บกาย ฯ
◎ สามนายย้ายเล่ห์แกล้ง หลายกล
ท้าวยักษ์ใช่หยุดมนต์ สมาธิหมั้น
ต่างเหนื่อยต่างจินต์จน จักคิด ไฉนนา
โอรสมารุตซั้น กล่าวถ้อยปริกษา ฯ
◎ ธรรมดาโลกแล้ว โลกิย์
รักกับโกรธย่อมมี แกล่ใกล้
มณโฑเทพเทพี ทศพักตร สวาทนา
พาสู่สัพยอกให้ โกรธพุ่งคงเพื่อน ฯ
◎ พงศภานุมาศได้ สดับสาร
เห็นชอบเช่นหนุมาน กล่าวอ้าง
ลูกลมล่องลมทยาน ยังนิเวศน์
สกดยักษ์ลักเข้าข้าง แท่นแก้วมณโฑ ฯ
◎ ยลนางหลับสนิทอุ้ม องค์อร
ถาถิบทางอัมพร ผาดพ้า
ถึงทิยสิบกร กอบตะบะ กิเลส
วางอนุชเทียบหน้า ปลุกเปลื้องมนต์สดมภ์ ฯ

◎ ร้องตวาดเหวยท้าวยี่ สิบมือ
นางนิเมียใครหือ ใคร่แข้ง
มัวหลับสับเงาปรือ จะบั่น เบิ่งเชย
ฉวยชักผ้าห่มแกล้ง หยอกเย้าหยาบหยาม ฯ
◎ มณโฑร้องกริดคว้า กอดผัว
จอมราพณ์รู้สึกตัว หวาดสดุ้ง
เผยเนตร์พบลิงพัว พันหยอก เมียแช
เหลืออดพิโรธพุ่ง โลดขึ้นยื้นยัน ฯ
◎ ฉวยชักคันฉัตรต้อน ติสวา
สามต่อฤทธิอสุรา รำส้อ
รบพลางผลัดกันมา ยอหยอก นางแช
ท้าวราพณ์เหลือรับท้อ จิตต์ยั้งยืนตลึง ฯ
◎ ลูกลมหลอนหลอกเย้ย ยิ้มหยัน
ฉะมั่นขันติขัน แตกเปรี้ยง
เมียตัวสิตาชัน ฉุนโกรธ ฉิวแช
เมียท่านฉกมาเพี้ยง ลูกไม้กลางไพร ฯ
◎ หาไม่จะฆ่าให้ วายปราณ
เกรงจะล่วงโองการ ท่านใช้
กล่าวเสร็จจึงสามทหาร เหาะกลับ มาแช
ทูลพระนารายณ์ไท้ ท่านซร้องสรรเสริญ ฯ

ꦫꦩꦺꦴꦤ꧀ꦭꦼꦴꦏ꧀ꦏꦴ ꦏꦼꦴꦱꦸꦩꦄꦤꦏ꧀ꦱꦶꦱꦶ ꦱꦼꦴꦫꦼꦁꦏꦼꦴꦱꦸꦩꦄꦤꦏ꧀ꦱꦶꦱꦶ

ภาพรามเกียรติ์ แบบชวาเกาะบาหลี

เรื่องตอนสุครีพรบกับกุมภกัณฐ์

ห้องที่ ๙๔

ตอนหนุมานเข้าห้องนางวานรินทร

◎ บุตรพระพายชายเนตรค้น ในคู หาเธย
ยลอนงค์หนึ่งดู เพริศพริ้ม
งามเลิศเฉิดโฉมตรู ตาติด ใจแฮ
หวานวายปลายอกยิ้ม ป่วนปลิ้มลิ้มตน ฯ

◎ ลัดแลงแฝงหลิ่วถ้ำ ถึงนาง
นงชดสกดพลาง พราพรอง
ไฉนจึงนุชเนากลาง บ้าเปลี่ยว ฉนี่นา
บุญส่งคงคู่น้อง เพื่อนเจ้าเนาไศล ฯ

◎ วานรินทร์ร้องหวิดว้า หวั่นใจ
สะทกสะเทินหฤทัย ถดลี้
ใครหนออาจมาใน ไพรแต่ เดียวฤา
ไม่ตอบจะเซ้าซี้ จึ่งแสร้งสนองคำ ฯ

◎ ตัวข้าข้าบาทเจ้า โลกา
มิผิดท่านสาปมา สถิตถ้ำ
ทรายเรื่องเร่งเร็วคลา ไคลจาก เราแฮ
หน่วงหนักจักพลอยซ้ำ ผิดต้องพานตน ฯ

◎ อนิจจาอ้าอกต้อง กรรมกรณ์
ยอกพี่พอทรายสมร อย่าข้อง
เยียไฉนเมื่อใดอร จักสุด สาปนา
เผื่อพี่พอช่วยน้อง มากน้อยตามแรง ฯ
◎ โทษข้าถ้าได้พบ หนุมาน
ทหารเอกอวตาร จักเปลื้อง
เท่านี้และนึ่งนาน เจียวอนุช พี่เอย
ก่นแต่แกล้งยักเยื้อง อยู่ให้ป่วยการ ฯ
◎ หนมานคือพี่แล้ว โฉมเฉลา
จักช่วยส่งนงเยาว์ ยาตรฟ้า
ไมตรีพี่ฝากเสา วลักษณ์รับ เรียมฤา
ฉวยสะไยไขว่คว้า ขยับต้องลองใจ ฯ
◎ ไฮ้อะไรไขว่คว้าใช่ ควรเคย
ยินเล่ากลับมาเฉลย ลักเค้า
ทราบอยู่อย่าลวงเลย เหลือสุด นักพ่อ
ไยเชื่อชายเช่นเจ้า จักสู้ศึกอสูร ฯ
◎ ทหารพระพิษณุนั้น เปนพา นรเชย
ขนเพ็ชรเขียวแก้วปรา กฎแจ้ง
ยามหาวหากเห็นดา ราเด่น เดือนแช
ใช่เช่นเจ้าชู้แกล้ง อวดกล้ากลัวจริง ฯ

◎ แสนงอนค่อนเถิดเจ้า ตามใจ
แต่อย่าวอนอ้อนไป ฟากฟ้า
พลางแผลงฤทธิเกรียงไกร เปนกระยิ ขาวแซ
ระเห็จเหาะหาวโอยฐูอ้า อร่ามด้วยเดือนดาว ฯ
◎ สาวสวรรค์หวั่นหวิดป้อง ยิดพักตร์
วายุบุตรปลอยนงลักษณ์ แนบข้าง
เชิญค้านทหารจักร กฤษณ์ผิด ไฉนแม่
ต้องอย่างรางวัลบ้าง ก่อนเมือเมืองขน ฯ
◎ ทรายแล้วเข้าเลิศล้ำ ฤทธิรงค์
เหมือนว่าเมตตาขง ส่งข้า
หน่วงหนักพะวักพะวง ไปบ่วย การนา
ราชกิจจะติดช้า เช่นนี้ดีไฉน ฯ
◎ จักไปประยุทธ์ด้วย ไพริ
ของบ่วงห่วงมารศริ สุดเปลือง
ยิดเยื่อนเงื่อนเทวิ หน่วงราช การแช
นงลักษณ์อย่ายักเยือง หย่อนให้สมหวัง ฯ
◎ พลางตระโบมโลมลูบเกี้ยว กอดประสาน
สองสยสุดสุขสราญ ร่วมรัย
ลูกลมละเลิงลาน ลืมเหนื่อย
นางพะวงหลงชู้ ชื่นล้ำลืมสวรรค์ ฯ

◎ เสร็จสองสมสวาทแล้ว พานร ถามแซ
นางแนะทางกำธร ที่เร้น
สองกิจต่างทางจร จำแยก สองแซ
สองวิตกอกเต้น จากถ้ำดำเนิน ฯ
◎ ถึงแท่นปากถ้ำทอด ทรวงอา ไลยนอ
สองเลือกปลิดมาลา แลกให้
พานรร่ำพรรณนา ขอโทษ ทัณฑ์แซ
นางชะอ้อนวอนไหว้ ผิดพลั้งขอยมา ฯ
◎ สองสั่งสองโศกสั่วม สอดกรร แสงแซ
กลับคิดราชกิจพลัน ข่มสร้อย
โจงขัดพัสตร์กระสัน สนิทแน่น แฟ้นนา
ช้อนเชิดอนุชน้อย คว่างชื้นหาวหาย ฯ
◎ เสร็จส่งนงลักษณ์แล้ว พานร
แสดงเดชเดินอัมพร ผาดผ้าย
ดลแดนสิทันดร ดูสมุท เห็นแซ
ฟองใหญ่ไข่เคลื่อนย้าย ที่ยั้งยลฉงน ฯ
◎ แปลงตนโตเติบแม้ พรหมมาร
โจมขับฟองชลธาร แหวกพ้อง
ไพริรากษสทยาน เข้ายุทธ แย้งแซ
ดำโดดโลดกลางท้อง สมุทแม้จักรผัน ฯ

ห้องสมุดพุทธสมาคม
จังหวัดนครราชสีมา

◎ ชลธารฉานฉ่าครืน โครมดัง
ขนวิรณจำบัง ฟาดต้อง
ลูกลมฆ่อมจมยัง พันภาค สมุทแฮ
พลันผลุดผุดขึ้นพ้อง ราพณ์รอรำบาน ฯ
◎ หนุมานหาญหักย่อ คทา ราพณ์เอย
มารสยัดพลัดมือมา เพลี่ยงพลั้ง
กระบิดิอสุราสา หัสบอย ซ้ำแฮ
สุดเจ็บสุดทะยั้ง อยู่ต้านทานกร ฯ
◎ กำธรถาแถกน้ำ ดำดิ่ง
ตลภาคพื้นรำพึง จะส้อน
ร่ายเวทวิเศษชิง ขัดสมาธิ มั่นแฮ
น้ำรอยแต่ยังร้อน เหตุเร้นมฤตยู ฯ
◎ หนุมานเมิลยักษ์ลี้ หลบหาย
ร่ายเวทวิเศษกลาย กลับให้
หางยาวนับโยชน์ขยาย หยั่งสมุท
วงรอบอสเรศไว้ หว่างห้วงขนดหาง ฯ
◎ ริ่งรัดกระหวัดได้ ตนมาร
ฉุดกระชากจากธาร ถิบซ้ำ
เหยียบกายจิกเกศทยาน ยื้นหยัด
ฉวยชักตรีเพ็ชรหั้ำ หั่นเกล้าขาดรอน ฯ

◎ เสร็จการผลาญราพณ์เสียน ศึกไกยย
ขุนกระยิ่งใจ จิกเกล้า
พาเหาะระเห็จไป โดยด่วน
ถึงทัพคำนับเผ้า เทิดเกล้ามารถวาย ฯ
◎ ปางพระหริรักษ์ยั้ง สนามรณ
บัดเพ่งรูปพยนต์ ยอบล้ม
กลายเปนพัสตร์โพกระคน เคียงหอก เห็นแฮ
เหลือบพยพายุบุตรกัม เกศเผ้ากลางสนาม ฯ
◎ ตรัสถามความทราบเบื้อง บุทยงสุ์ สิ้นแฮ
ชมชอบหนุมานยง ยิ่งแกล้ว
ใช้ได้อย่างใจจง จดชอบ เขาแฮ
อาลักษณ์ลิกขิตแล้ว สั่งผ้ายพลไกร ฯ
◎ นายทัพรับสั่งแล้ว สั่งกัน
เร็วเร่งขับพลขันธ์ กลับแคล้ว
ถึงประทับเทพไพชยันต์ ยังพลับ พลาเฮย
พระเสด็จโดยเกยแก้ว ส่ห้องทองผทม ฯ

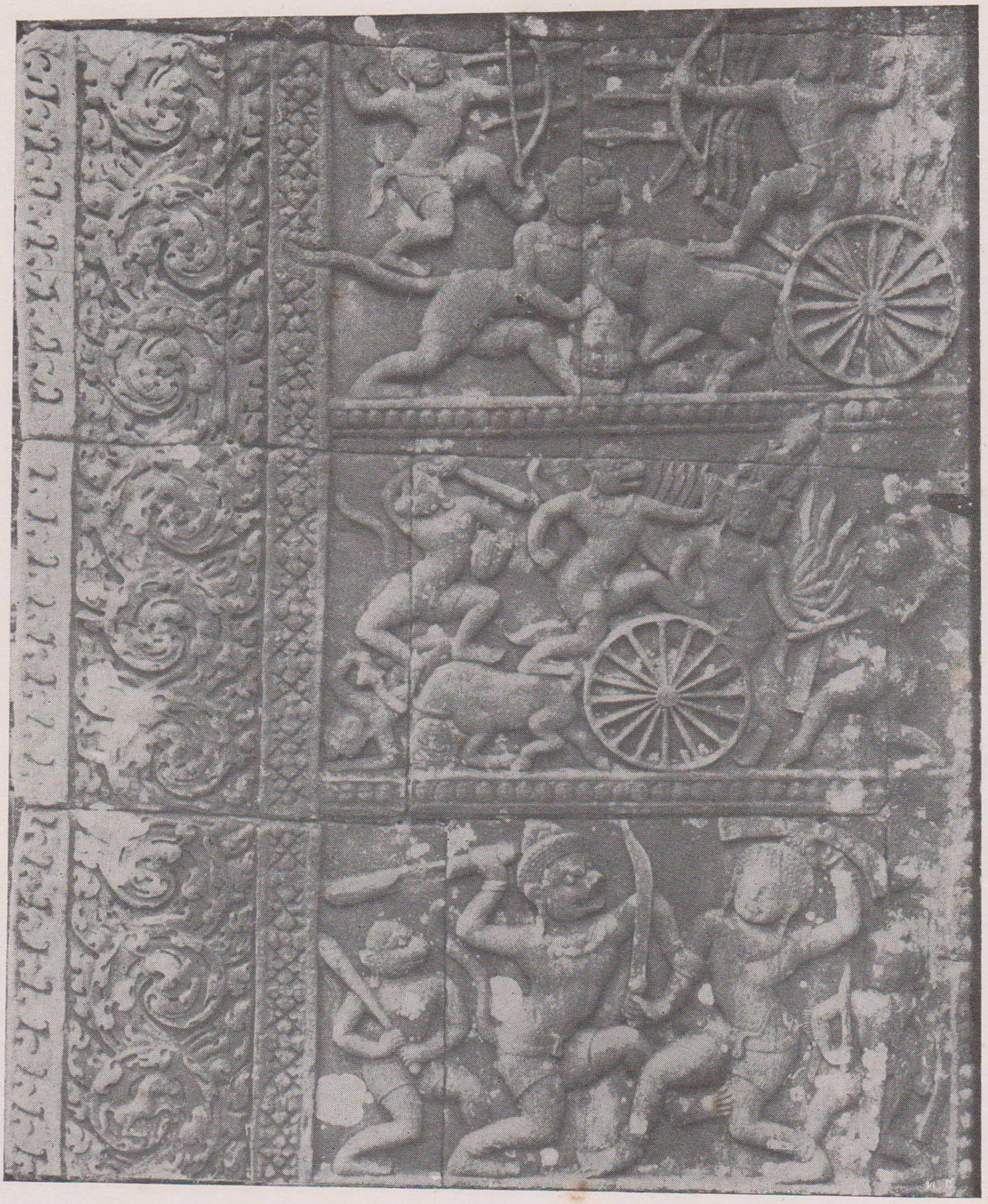

ภาพรามเกียรติ์ แบบขอมโบราณ
เรื่องศึกพระรามรบทศกัณฐ์

ภาพรามเกียรติ์ แบบเขมรปัจจุบัน

เรื่องตรงพระรามรบทศกัณฐ์

ห้องที่ ๑๐๒

ตอนนางมณโฑหงน้ำทิพย

◎ สิบเศียรสุรภาพผู้ ทรงจักร
เห็นพยุหรามลักษณ์ ลาดแล้ว
รวยรวมนิกรยักษ์ ยังหลบ เหลือแฮ
เร็วเร่งกลับคืนแคลว้ คลาดเข้าเขตรขัณฑ์ ฯ
◎ ครั้นถึงนัคเรศเข้า คืนวัง
เห็นจากคารุงรัง รกเรี้ยว
เอะโรงพิธิพัง เพราะเหตุ ไฉนนอ
หนักพระทัยพลางเลี้ยว หลิกขึ้นปรางค์ทอง ฯ
◎ เห็นมณโฑสถิตห้อง พิมาน
นั่งแอบองค์นงคราญ ซักไซ้
ด่วนละพิธิการ ไยนั่น อนุชนา
ใครซึ่งมาบอกให้ เลิกล้างขรรยา ฯ
◎ สงครามครานี้เกือบ มิไชย
ด้วยบีศาจสุรไกร กาจแกล้ว
เคี่ยวขับกลับสุดขยัย ฝูงบีศาจ
เพราะอุทกทิพย์แคลว้ คลาดช้าเสี่ยเชิง ฯ

◎ แค้นใจไฉนริบทิ้ง ทอดกิจ เสียฤา
ฤาว่าอรใคร่สถิต แท่นแก้ว
นั่งนานเหนื่อยเมื่อยปฤษ ฎางค์นัก ฉนั้นฤา
เพราะบ่อเคยขาดแคล้ว คลาดผู้ผดุงถนอม ฯ

◎ มณโฑตอบถ้อยพระ ทรงฤทธิ
ไฉนพระจะพานผิด แก่ข้า
พระว่าบ่จาจามิตร ม้วยมอด หมดแฮ
ให้เลิกพิธีว้า แย่งรือโรงเสีย ฯ

◎ ยังพาข้าบาทชั้น ปรางค์มณี นี้นา
ตรัสว่าพิเภกหนี รอดได้
จะด่วนยกโยธี ไปเข่น ฆ่าแฮ
พระเคลือบแคลงคำให้ สอยสิ้นสาวสนม ฯ

◎ ทรงสดับสดุดต้อง ใจนึก แล้วนอ
เห็นตลอดลับฦก ล่วงรู้
มณโฑถูกกลศึก เสียกิจ กายนา
คร่างร่นย่นออดอู้ อกเพี้ยงเพลิงเผา ฯ

◎ จักเผยพจนออกได้ ดังฤา
ข่าวจักขจรฦา โลกหล้า
ใครอื่นไป่อาจคือ อ้ายหนุ มานแฮ
แปลงรูปโดยฤทธิ์กล้า อาจแกล้งแปลงกู ฯ

◎ ตรัสกระซิบอัคเรศแก้ว กับกรรณ์
สมรทรายแสนโศกศัลย์ สลบล้ม
ราพณาสูรสำคัญ ขนิษฐูวอด วายแฮ
ซ้อนเกศตระกองกัม พักตร์ไห้พิไรครวญ ฯ
◎ คลายโศกธสั่งให้ นำสุคนธ์ ธารเอย
มาชะโลมนฤมล กลับฟื้น
ฟูมฟายพระอสุชล ธารถั่ง แถวแฮ
ครวญคร่ำกำศรดสั้น โอยฐูอ้อนวอนทูล ฯ
◎ บดินทรสิริ์เสียเกียรติ์ทั้ง เสียกิจ
อัปยศทั่วทศทิศ เพราะข้า
ของพระทรงฤทธิ์ พ้นฟาด
ด้วยพระขรรค์คมกล้า เกลื่อนเศร้าบทศริ ฯ
◎ อสุริโลมลูบเบื้อง ปฤษฎางค์ ปลอบเอย
เสียใช่เสียสัตย์นาง อย่าสร้อย
ตัวพี่มีคลาง แคลงจิตต์ เจ้านา
จงระงับดับละห้อย อย่าไห้ โหยหวน ฯ
◎ พลางชวนอรย่างเบื้อง ยาตรา
เข้าที่สิริไสยา หย่อนเศร้า
ยอกรก่ายพักตร์อา วรณ์วิตก
ดำริห์ระยเร้า ปราบเสี้ยนอริน ราม ฯ

◎ สงครามครานี้ช่าง เปนไฉน
รบบ่รู้มิไชย สักครั้ง
ญาติมิตร์หมู่พลไกร ม้วยหมด
เสียกิจพิธิทั้ง อนุชซ้ำเสียสกล ฯ
◎ ตนกูก็เชี่ยวชาติ ชายชาญ ไชยเชย
ไฉนจะนิ่งอัปมาน หม่นไหม้
จักออกรุกโรมราญ อริราช อิกนา
สู้มนุษย์พานรให้ สุดสิ้นแรงหาญ ฯ
◎ ตริการตรายม่อยเคลิ้ม ผทมสนิท
พอผ่องพ้นแสงสิทธิ์ ส่องฟ้า
เสด็จสู่พระโรงสถิต ทิพยอาสน์
อำมาตย์หมอบเสนอหน้า นอบเฝ้าพร้อมสาร ฯ
◎ โองการกำหนดให้ เกณฑ์พหล
ล้วนคู่ใจขุมพล ผ่านเผ้า
เจนศาสตร์ทรายสรรพมนต์ มิศักดิ์ สูงแฮ
ห้าสิบสมทเข้า ควบตั้งต่อสมร ฯ
◎ มโหทรรับถ้อยท่าน บัญชา สั่งเฮย
จัดพยุหเสนา นับล้าน
ขั้นทัพสรรพซ้ายขวา ทัพน่า หลังแฮ
ยุกระบัตรกองหลวงต้าน ต่อเสี้ยนเศิกสยอง ฯ

◎ กรมช้างผูกช้างเชือม ชัยมัน
ขนคชินทรเข้มขัน ขี่คว้าง
สยประคับเครื่องสรร พาวุธ
พลแวดเชิงชิดข้าง ขบเขี้ยวกุมคทา ฯ
◎ กรมม้าผูกม้าร่าน เริงพยศ
ขบประจำเขนสกด ย่ำน้อย
หัตถ์ทายเทิดทวนชด ฉวัดร่อน รำแฮ
พลหอกหาญห้อมต้อย ติดข้างเคียงแซง ฯ
◎ กรมรถแต่งรถล้อ เหล็กเพ็ชร
เทียมตุรงค์พาระเห็จ ลวลา
ขุนน้าวธนูเผด็จ ศึกสู้ สถิตแฮ
ทวยธนูศรซ้ำ สกดห้อมล้อมสลอน ฯ
◎ พลรเขนศึกล้วน กุมศาส ตราแฮ
เขนโล่โตมรมาศ มากง้าว
ต่างสวมเกราะกรวมอาตม์ องอาจ เอกเอย
พร้อมพรั่งยั้งท่าท้าว ธิราชผู้จอมพล ฯ
◎ ผายพังศกมลาสนเกลา ลงกา
สรงสหัสธารา รินเร้า
สอดรัดบิลันธนา ภรณ์เพริศ พรายแฮ
งามเทียบธาดาเจ้า ขากพ้ามาณรงค์ ฯ

◎ ทรงวราวุธพร้อม เพริ่ยงหัตถ์
เถลิงพิไชยรถรัตน์ รุ่งพ้า
แสนสำอสุรเนื่องขนัด ขนายแห่ แหนเฮย
แสงศาสตราภรณ์จ้า จับพันแผ่นพะโยม ฯ
◎ เสียงประโคมแซ่งอื้อ เอิกอึง
เสียงพลุสัญญาตึง ตนพ้า
เสียงโห่สท้านถึง พรหมโลก
เสียงบาทสะเทือนหล้า เล่หัด้าวดินไหว ฯ
◎ พลไกรเดินดื่นท้อง ทางพนม
ลุยเหล่ารุกขรทม เทียบแป้ง
สัตวสิงห์วิ่งซานซม ซอนซอก
ผานละหารธารแห้ง เหือดด้วยดินสลาย ฯ
◎ ถึงชายพนัสยั้ง หยุดพล
คอยอมิตร์มาผจญ จักสู้
สั่งให้โห่อึงอล เวงหวาด โลกแฮ
เตือนทัพโทท้าวรั เริยกเร้าสงคราม ฯ

ภาพรามเกียรติ์ แบบไทยสมัยกรุงศรีอยุธยา
เรื่องประวัติหณุมาน ถ่ายจากตู้ลายรดน้ำในหอพระสมุด

ห้องที่ ๑๐๓

ตอนทศกัณฐ์ขาดเศียรขาดกร

◎ ปางพระพิษณุนาถไท้ เทวา วตารเอย
เถลิงอาสน์ราชพลัยพลา เพริศแพร้ว
พรั่งพร้อมพระยาพา นรหมอย แหนแฮ
สง่าดังดาราแผ้ว ผ่องล้อมจอมจันทร์ ฯ
◎ พระกรรณกำหนดได้ ยินตระหนัก
เสียงโห่แห่งพลยักษ์ กึกก้อง
ตรัสถามพิเภกทัก ทายเหตุ ผลแฮ
ว่าทัยทศพักตร์พ้อง ฤกษ์อ้างออกณรงค์ ฯ
◎ ทรงทราบจึงสั่งน้อง พาลี
ให้เตรียมทวยโยธี ทัพกล้า
สิบหมู่แต่พินมี ฤทธิรุทร
เราจะออกโรมร้า ราพณ์เสียนเศิกแสลง ฯ
◎ สุครีพเคารพเยือง ยาทา ท่านเฮย
รับราชกฤตยฎีกา ใส่เกล้า
มาเทียบพยุหแสนยา กรทัพ ใหญ่แฮ
เกณฑกระบี่บรรจบเข้า ขนัดทั้งโทนคร ฯ

◎ วานรชาญเชี่ยวแกล้ว กลางศึก
ชินสมรภูมิชึก หื่นห้าว
ยลยักษ์ไป่เยงนึก ชนะแน่ ใจนา
ทราบกิจแต่งกายอคร้าว คึกคันต์นสนาม ฯ
◎ สิบหมวดสวมหมวกเสือ ต่างสี กันนา
กุมหอกง้าวตาวตรี ดาบดั้ง
ขุนทัพเทียบพิริย์ พลครบ หมวดเหย
แน่นน่าพลับพลายั้ง ท่าเจ้าจอมปราณ ฯ
◎ นฤบาลชวนนุชเข้า ทิ่สนาน ชลแช
ทรงพัสตราลังการ เกราะแก้ว
มงกุฎรัตนสังวาลย์ เฉวียงโอย องค์เอย
จับวิรุฬจักรวาฬแล้ว เสด็จขึนรถทรง ฯ
◎ รถองค์อมรเทพไท้ ไพชยนต์
ห้ายอดเยี่ยมนภดล เด่นฟ้า
สารถีเทพดำกล กรนั่ง ประนมนา
เทียมสื่อมรมิ่งม้า เศวตแม้นเสมอสังข์ ฯ
◎ สั่งให้ โยกธวัชคล้อย คลายพล
พานเรศแผลงฤทธิรณ กึกก้อง
เสียงยาทพ่างภูวดล แดนถล่ม ทลายแช
ถึงทิ่สมรภูมิพ้อง ทัพท้าวทศกัณฐ์ ฯ

◎ ท้าวยักษ์ยลทัพตั้ง ต่อฉาน
หวังหักกำลังหาญ สั่งให้
ติดาดดั่งหน้ากระดาน โดยด่วน
พลรายปรายสั่งไท้ เทียบหน้าประดาติ ฯ
◎ พลกระบี่ย่อแย้ง แหยงยุทธ
โถมประทะอุตหลุด หลอกล้อ
เหยียบย่าคร่าเคียรฉุด ชิงศาสตร์ อสูรนา
แขงต่อแขงขันข้อ เข่นเขี้ยวคอยประหาร ฯ
◎ กุมภัณฑ์หนุนเนื่องเข้า สัประยุทธ์
พลกระบี่ดิรุด ร่นยั้ง
พลยักษ์ยิ่งตายซุด โทรมมาก ลงเฮย
มารชยาดบ่อาจตั้ง ต่อต้านแตกขจาย ฯ
◎ นายมารแม่ทัพทั้ง วานร นายเฮย
ต่างประจญประจัญกร แกว่นกล้า
ต่างฤทธิ์ต่างรบรอน ราญหัก กันแฮ
ยักษ์เพลี่ยงพานรผล้า ชีพม้วยมลายผลาญ ฯ
◎ จอมมารพิโรธเคี้ยว ขบฟัน
โขนจากเกวียนศึกพลัน ไล่ล้าง
พลลิงหลบพันละวัน วางแหวก มานา
โถมถีบเวชยันต์ง้าง ง่าเงื้อหักงอน ฯ

◎ นริศรราเมศกริ้ว โกรธา
ลงจากราชรถา ประทะสู้
ต่างรบต่างเรื่องอา นุภาพต่าง หาญเฮย
ว่องต่อว่องไวรู้ ท่วนร้าทิรณ ฯ
◎ ทศเศียรเสียท่าไท้ โถมประทุษฐ์
ถูกพระแสงศรซุด ซวดล้า
ออกฤทธิ์ระอาหยุด ยืนขยาด อยู่แฮ
สยช่องพระบ่ช้า ช่วงขันคันศร ฯ
◎ ภูธรแผลงถูกทาว ทศกณฐ์
เศียรกับกรขาดพลัน กลาดพื้น
ไป่สูญสุดชีวัน ร่ายเวท
สกลติดสนิทพิน โกรธพุ่งคือไฟ ฯ
◎ หมายใจพิฆาฏเจ้า จักรพาฬ
จับธนูพรหมมาร มุ่งน้าว
บัดองค์พระอวตาร พักตร์เพ่ง ธนูนา
สวนพระแสงศรก้าว สกัดสัศรอสุร ฯ
◎ ศรไชยไปต้องตัด สายธนู มารเฮย
ขาดเด็ดกระเด็นดู หลากล้ำ
แล้วฉวัดเฉวียนวู ว่างวิ่ง ไปแฮ
ต้องอกอสุรซ้ำ ปรุสิ้นสรรพางค์ ฯ

◎ ทศพักตร์เจ็บพ่างล้ม ประไลย ชนม์นา
ร่ายพระเวทเกริ่งไกร เกี่ยงแก่
แผลสนิทประสานใน ขณะเมื่อ นั้นนา
คร้ามเจ็บเข็ดเคยแพ้ ขยาดซ้ำเสียที ฯ

◎ เสียดายสายเทพแก้ว เกาทัณฑ์
คู่หัตถ์กมลาสน์สรร เสกให้
แต่นิจักโรมรัน รามชนะ ไฉนฤา
จำจรกลับกรุงได้ ตริแก้การณรงค์ ฯ

◎ ตริเสร็จสั่งให้เลิก พลไกร
กลับนครคืนครรไลย คลาดแคล้ว
ทรงสังข์สั่งทัพไชย คืนกลับ
เสด็จสู่พลับพลาแพร้ว พร้อมพานรินทร์ ฯ

◎ พระทรงดำริห์ด้วย การสง ครามแฮ
ซึ่งสิบศิรไป่ปลง ชีพม้วย
พลางถามพิเภกหง แจ้งเหตุ
อสุรคงชีพด้วย เดชกล้ากลั่นไฉน ฯ

◎ พิเภกทูลเหตุแจ้ง จริงประจักษ์
ว่าจิตต์ท้าวทศพักตร์ ถอดไว้
อาศรมแห่งพระนัก สิทธิซ่อน สงวนแฮ
จะกราบทูลก่อนไส้ เฉกแสร้งสังหาร ฯ

◎ พระอวตารสดับสั้น สงกา
จึงประกาศท้าวพระยา ผ่ายเผ้า
ใครอาจจักอาสา เอาจิตต์ ได้ฤา
มวญหมดประนตเกล้า ห่อนกล้าฉลองสาร ฯ
◎ ตรัสถามสามครั้งจึ่ง หนุมาน
รับพระราชโองการ ท่านใช้
ขององคตไชยชาญ ไปช่วย กันแฮ
เจ็ดทิวาจักให้ เสร็จได้ดังประสงค์ ฯ
◎ ยินสนองเปรมโปรดเกล้า อนุญาต ตามนา
แล้วประสิทธิพรประสาท เพิ่มให้
หนุมานออกจากราช สภาฉุก เฉลียวแฮ
จึงกลับคำนับใกล้ บาทไท้กระซิบทูล ฯ
◎ ข้าบาทจรจากเบื้อง บทศริ
ใครจะกราบทูลคดี ว่าร้าย
ขอพระโปรดปรานี งดเจ็ด เวรนา
ทูลเสร็จสองสวาผ้าย เผ่นขึ้นคัคณานต์ ฯ

ภาพรามเกียรติ์ แบบไทยสมัยรัชกาลที่ ๑

เรื่องอินทรชิตแผลงศรพรหมาสตร

ถ่ายจากลับแลลายรดน้ำอยู่ในพิพิธภัณฑ์สถาน

ห้องที่ ๑๐๔

ตอนฤษีถวายลิง

◎ สองทหารเหาะคว้างมุ่ง ลงกา
ถึงยอดนิลกาลา หยุดยั้ง
เข้าสู่พระสิทธา ถอดบาท สอินแช
นักสิทธิ์สนเท่ห์ตั้ง กระทู้ขู่ถาม ฯ

◎ พายุบุตรเสยอกแจ้ง ใจความ
ข้าค่อทหารราม พี่น้อง
อาสาหักสงคราม ไชยชอย สูญแช
กลับคิดพาลผิดข้อง จักล้างชีวัน ฯ

◎ ยินข่าวท้าวราพณ์เลี้ยง เหล่าทหาร ดินา
ใคร่สู่โพธิสมภาร พึ่งไท้
สิทธาว่าใช่การ กูผนวช
เองภักดิ์จริงไซ้ จุ่งเข้าไปเอง ฯ

◎ ข้าเกรงพระกริ้วไป ทักถาม พระเอย
กลัวเกล็อกระวังวาม ฆ่าข้า
พระนำช่วยแนะความ ซึ่งภัก ดีแช
เห็นชีพจะค่อยช้า ช่วยให้คงชนม์ ฯ

◎ นักสิทธิ์ยลโศกเศร้า เห็นสม จริงนา
ไป่ทรายเล่ห์ลมลิง หลอกให้
สงสารทศกัณฐ์กรม ทรวงสุด คิดแฮ
ได้กระยี่จักได้ ช่วยร้ารอนเข็ญ ฯ
◎ ตริแล้วรับถ้อยห่ม คากรอง
มือขับธารกรมอง จดจ้อง
ออกจากกุฎีสอง สวาฉุด สะไยแฮ
ดาบสเบื่อนพักตร์ร้อง ว่ารั้งกูใย ฯ
◎ พานรว่าข้านึก สงกา อย่นา
พิเภกทูลพระรา เมศไท้
ว่าพระยี่นราพณา สูรถอด จิตต์แฮ
มอบพระมุนีไว้ เก็บเร้นจริงฤา ฯ
◎ ฤาษีรับสัตย์ซ้ำ ห้ามปราม
เองอย่าพูดแพร่ความ เอิกอื้อ
กระยี่ว่าเกรงราม ริลอย ลักแฮ
นักสิทธิ์คิดชอบร้อ ริบเข้าศาลา ฯ
◎ หยิบได้ดวงชีพแล้ว ถือมา ด้วยแฮ
หนุมานมารยา ชักไช้
เหตุใดที่ลงกา กว้างใหญ่
จะเก็บไว้ไป่ได้ ดั่งนี้กลงน ฯ

◎ ฤาษีแสดงเหตุให้ พานร สิ้นแห
แล้วรีบพากันขร ดัดดั้น
มากระทั่งถึงนคร ขุนกระบ
ฉวยฉุดธารกรชั้น เสกถ้อยพาที ฯ
◎ ข้าคิดวิตกด้วย ดวงใจ ราพณ์นา
พระจะพาเข้าไป ชิดนั้น
ฉวยกลับสู่กายไฉน จะถอด ทันฤา
นักสิทธิ์สดับอั้น อกร้องหาฤา ฯ
◎ วานรแนะให้มอย องคต
ถออยู่นอกนครงค ทาผาย
นักธรรมเชื่อคำหมด มอบกล่อง ชีพแห
พาแต่หนุมานย้าย ยาตรเข้าธานี ฯ
◎ พลเมืองตื่นมีก้อง กรุงมาร
สิงสกิดพระอาจารย์ ใส่ไคล้
ว่าองคตอยู่ทวาร เกลือกยักษ์ ยุทธ์แห
ข้าจะไปสั่งให้ ยอกแจ้งตามจริง ฯ
◎ สิทธายรู้เท่า เสียที สิงนา
ขุนกระบินทร์ยินดี ริบผ้าย
มาสู่ลูกพาลี นฤมิต
กล่องชีพทศพักตร์คล้าย เก่าแล้วสั่งสาร ฯ

◎ จงส่งกล่องใหม่ให้ ตายส
พาเก่าไปบรรพต ฝ่ายใต้
อัญชันชือปรากฏ สังเกต
คอยพิเหาะขึ้นให้ ริบร้อนนำมา ฯ
◎ สั่งเสร็จประนตน้อม หัตถ์ประสาน รฤกแย
ขอพระพายอย่าพาน พัดแผ้ว
กว่าจะเสร็จราชการ พระกฤษณ์ ท่านเอย
แล้วสู่นักสิทธิ์แคลัว คลาดเข้าโรงคัล ฯ
◎ ทศพักตร์ผันพยหน้า พานร
ลุกขยับขยศร ก่งรั้ง
ถามว่าพระพายร ปักษ์สู่ ไยฤา
แค้นยิ่งโยมไย้ยั้ง จักแย้งยิงมัน ฯ
◎ ฤาษีร้องห้ามอย่า หุนหัน
ขืนนั่งบัลลังก์พลัน พูดข้อ
วานรนี้ผิดกัน กับพระ รามนอ
ให้รปพามาง้อ อย่าด้วยพระยามาร ฯ
◎ พังสารตรองตริซ้ำ สอบถาม ลิงแย
เหตุชิงโกรธพระราม กล่าวอ้าง
ข้อใดที่เปนความ แค้นนัก นั้นฤา
จึงจะมาเข้าข้าง ฝ่ายข้างแถลง ฯ

◎ หนุมานทูลตอบถ้อย ทศพักตร์
ศึกใหญ่ข้าเข้าหัก ทุกครั้ง
พระรามร่ำแต่จัก คาดโทษ ทัณฑ์นา
บำเหน็จรางวัลตั้ง แต่เพื่องฤามิ ฯ
◎ ทศศีร์เชือหมดสิ้น แสร้งทวน ถามเอย
เมื่อหักสวนเราชวน อยู่ไซ้
ไม่อยู่ฆ่ายักษ์ลวน ลามลวก เมืองแฮ
ราเมศรางวัลให้ มากน้อยเปนไฉน ฯ
◎ พระรามยังรักข้า จึงหนี พระเอย
ครั้นพิเภกพาที ยุไท้
กลับเกลียดกลับด่าดี แต่โกรธ กริ้วนา
บำเหน็จนั้นข้าได้ แต่ผ้าชุบสรง ฯ
◎ ความแค้นข้าพันที พรรณนา
จึงขั้นยากหน้ามา พึ่งไท้
จะขอรับอาสา ออกศึก
จับมนษย์จึ่งได้ มัดเข้ามาถวาย ฯ
◎ สิบเศียรสดับไซ้ เผด็จศึก เสร็จเอย
เห็นชนะสมนึก คายน้ำ
สั่งหมู่มาตยปฤก ษาไต่ สวนแฮ
ต่างว่าสุจริตซื่อ ชอบเลี้ยงพานร ฯ

◎ ยินคำคำรัสด้วย หนุมาน
พ่อจะเลี้ยงเข้าป่าน ลกแก้ว
ขอบคุณพระอาจารย์ เฉกชุบ ชีพแฮ
นักสิทธิ์เสร็จกิจแล้ว ละท้าวคืนสถาน ฯ
◎ ถึงทวารองคตให้ กล่องนิมิต
คายสย่อแคลงจิตต์ รับเต้า
ลิงพากล่องชีพิต จริงเหาะ ไปแฮ
อยู่ยอดผาเคร่าเค้า ที่ซ้อมสัญญา ฯ
◎ ทศกัณฐ์จัดเครื่องต้น อลังการ
ปราสาทแสนศฤงคาร มอบให้
เปนบำเหน็จหนุมาน สามิภักดิ์ มาแฮ
แล้วสู่ปรางค์นั่งใกล้ กล่าวแจ้งมหิษ ฯ
◎ มณโฑทูลห้ามอย่า ควรคิด เลี้ยงนา
ปรปักษ์กลับเปนมิตร์ มักร้าย
ทศเคียรว่าเห็นสนิท อย่านึก แหนงเลย
เจ้าจุ่งรักลิงลม้าย ลูกแก้วเกิดครรภ์ ฯ

ภาพรามเกียรติ์ แบบไทยสมัยรัชกาลที่ ๓

เรื่องตอนอินทรชิตแผลงศรพรหมาสตร

ถ่ายจากบานมุกด์พระอุโบสถวัดพระเชตุพน

ห้องที่ ๑๐๕

ตอนหนุมานออกรบพระลักษณ

◎ กระบี่วายุบุตรชิน
แสนสำสาวสุรางค์
หลอนหลอกหยอกยุดนาง
ถนอมแนบแอบอุรเคล้า
◎ อรุณเรืองเรื่อฟ้า
โจนจากแท่นนิทรา
มาประดับสรรพชัติยา
ขึ้นสู่ปราสาทเฝ้า
◎ ขุนมารมาต้อนรับ
ยังพระโรงฝ่ายใน
ปราโมทย์มนะปราไส
ไฉนเจ้าจึงไป่ไหว้
◎ กระบี่ร้ายเยียงถ่อย
ขอพระโปรดประทาน
เพราะคอยพระพายพาน
จึงเคร่ายังคมช้า

สถิตปรางค์ ประทานเธย
เรียบเผ้า
มานวด พัดแฮ
ตรายเคลิ้มหลับไหล ฯ
ตื่นตา
รวดเร้า
ภรณ์เพริศ พรายแฮ
แทตย์ท้าวทศเศียร ฯ
พาไป
นั่งใกล้
พลางตรัส ถามแฮ
พ่อนิ่งกลงน ฯ
ทูลสาร
โทษข้า
พอประนต ก่อนแฮ
เช่นนี้อย่าขนาง ฯ

◎ ท้าวเสี่ยรู้กลัยตรัส ชมกตัญ ญูแฮ
คณชนกยกใครทัน เทียบได้
เชิญพ่อตริการบัน เทาทุกข์ แทตย์นา
ปราบศึกสองมนุษย์ให้ เหือดสิ้นสงคราม ฯ
◎ กระยี่ว่าขัดนี้ บุตรมา เผ้าแฮ
หวังจะใคร่ทูลลา ปราบเสี้ยน
สิบเศียรสบอัชฌา สัยสั่ง อมาตย์เฮย
ให้จัดพยุหอย่าเพี้ยน ผิดครั้งพระดนัย ฯ
◎ เสนานอบเกล้ารับ บรรหาร ท่านนา
มากะเกณฑ์พลมาร มากม้วน
ยกพร่องไพร่จ่ายการ เก็บชัก เติมแฮ
ตามแบบอินทรชิตถ้วน ขนบตั้งเต็มขบวน ฯ
◎ เสร็จสรรพพยุหท้าวยี่ สิบกร
หยิบพระแสงธนูศร ส่งให้
พลางประสิทธิ์ประสาทพร พานเรศ รับแฮ
แล้วเลิกพลดลใกล้ ท่งท้องสมรภูมิ ฯ
◎ สังข์กรสดับก้อง สำเนียง
พลเอกอึงเพียง แผ่นขว้ำ
ตรัสซักพระโหรเสียง อสุรทัพ ใดฤา
พิเภกพิเคราะห์ซ้ำ สอบแล้วทูลฉลอง ฯ

◎ กองทัพล้วนแทตย์เว้น ขอมพลา กรแฮ
ใช่เผ่าอสุรลงกา กาจแกล้ว
แคลงเคลื่อยยอดโยธา ทลยาท พระนา
พระสดับดำริห์แล้ว ทรายสิ้นสุดกล ฯ
◎ บัดดลดำรัสให้ พระลักษณ์
ยกพหลไปหัก เศิกกล้า
เห็นแรงอย่ารณพัก คอยพี่ ก่อนพ่อ
พี่จักออกโรมร้า เศิกร้ายภายหลัง ฯ
◎ แล้วสั่งสุครีพให้ เกณฑ์จัด ทัพเฮย
กระบี่รับอาณัต น้อยน้อม
มารวมนิกรขนัด ขนาดหมวด กองแฮ
ขุนทัพนับพลพร้อม พรั่งล้วนเหล่าหาญ ฯ
◎ น้องกฤษณ์ทรงเครื่องต้น แต่งองค์ ท่านนา
กุมพระแสงศรทรง เสด็จผ้าย
ขึ้นสู่พิไชยลง กตกนก รถเฮย
ขับพหลตลท้าย ทุ่งกว้างกลางแปลง ฯ
◎ หนมานเมิลมุ่งพ้อง พระลักษณ์ เสด็จแฮ
ถามสอยเสนายักษ์ ใหญ่น้อย
เมื่ออินทรชิตหัก ทัพอย่าง ใดฤา
ต่างนบนอบตอบถ้อย ถี่ถ้วนแถลงการ ฯ

◎ พลมารมารบครั้ง ใดใด ก็ดี
ต้อนแต่พวกพลไกร ออกหน้า
ต่อเมื่อหมู่พลประไลย ลงมาก แล้วนอ
จึงจะออกโรมร้า รกร้นผจญเอง ฯ
◎ พังคำซ้ำประกาศครั้ง นักบู
จักรับรบเดียวสู อย่าร้อน
โยธาทศนัขชู ชมฤทธิ์ เดชนา
บ้างกริ่งกลศึกสอ้น อาตม์ตั้งตาแล ฯ
◎ ลูกลมโลดรถเลี้ยว ไล่พา นรเชย
กระโชกโยกมือสวา วิ่งซ้อง
ลางตัวตื่นเต็มประดา วิ่งไขว่ ขวางแซ
ศรหวดย่อให้ต้อง ตวาดต้อนแตกกราว ฯ
◎ ลางลิงใจกล้าโดด เข้ารบ
คร่หนึ่งหนีหน้าหลบ แล่นผ้าย
บ้างจวนเจอะนั่งนบ นอยหมอบ กระแตเซย
นายข่าวแตกแยกย้าย ย่นทั้งทัพหลวง ฯ
◎ ตีล่วงมาใกล้รถ พระลักษณ์
แกล้งหยุดยืนป้องพักตร์ เพ่งจ้อง
ตบหัตถ์ชักกรยักษ เศียรเยาะ หยันแซ
พระลักษณ์พิโรธร้อง ว่าเฮ้ยหนุมาน ฯ

◎ ตัวท่านเปนข้าพระ อวตาร
ถวายสัตย์ปฏิญาณ ต่อไท้
ไยกลับคยมารพาล เพี้ยงขบถ ฉะนี้ฤา
ไย่ขยาดพระเดชได้ ดั่งนี้กไฉน ฯ

◎ หนุมานว่าอยู่ด้วย พระราม
อายเหื่อทำสงคราม เกื้อม้วย
ไย่มิทดแทนความ ชอบสัก สิ่งนา
ทศพักตร์พออยู่ด้วย สิได้สารพัน ฯ

◎ พังคำพิโรธร้อง ตอบวา นรเชย
ทำชอบพระเชษฐา จะให้
ผ่านกรุงอยุธยา ยังกลับ ประทุษแช
ช่วยยักษ์เพราะมักได้ อวดอ้างไย่อาย ฯ

◎ หนุมานแกล้งกล่าวพ้อ พระลักษณ์
นาหว่านฤาใครจัก เคร่าถ้า
คอยคู่ลูกโคชัก ฉุดแอก ทันฤา
นี่สิทันเทิดหน้า โอ่อ้างกลางสนาม ฯ

◎ เสียดายย่ายแล้วชัก เลิกณรงค์
หาไม่จะจับองค์ จุ่งได้
เร่งระมัดประหยัดยง หนักพรุ่ง นี้นา
กล่าวเสร็จสู่รถให้ เลิกเข้าลงกา ฯ

◎ ถ้นถิงนิเวศน์เผ้า ทศศิร์
รากษสสดยินดิ ไต่ถ้อย
พ่อไปปรายไพริ แพ้ชนะ ไฉนฤา
จิงกลับต่อบ่ายคล้อย จุ่งแจ้งบิตุรงค์ ฯ
◎ กระบี่ว่าครั้นจัก ทูลฉลอง เองนา
ดูอย่างเย่อหยิ่งปอง อวดอ้าง
จงถามแทตย์ทั้งผอง พวกซึ่ง เห็นแช
ทศพักตร์ตรัสซักข้าง อสุรซ้องทูลเสนอ ฯ
◎ หนุมานมฤทธิกลา กลางณรงค์
แหลมเลิศกว่าสุริวงศ ยักษ์สิ้น
ไม่เย็นก็เห็นคง จับลักษณ์ ได้น่า
ท้าวสดับเพียงโดดดิ้น ตรัสด้วยหนุมาน ฯ
◎ เสร็จศึกจักให้ผ่าน ลงกา
แต่บัดนี้เหนื่อยมา พ่อให้
เมียอินทรชิตนา ริรูป งามแช
บำเหน็จดนัยได้ รบเร้องไชยเฉลิม ฯ

ห้องที่ ๑๐๖

ตอนหนุมานได้นางสุวรรณกันยุมา

◎ ราตรีกระยั้ง ยังเตียง ทองนา
ฝูงอนงค์นั่งเรียง รับใช้
ฉวยฉุดสะไบเมียง พักตร์สั่ง สนมแฮ
เชิญนาฏกันยุมาให้ เสด็จขึ้นมาปรางค์ ฯ
◎ กำนัลรับสั่งแล้ว ครรไลย
ไปกรายทลอรไทย ถึถ้อย
นางสดับกระดากใจ จักขัด เกรงนา
ทรงเครื่องเสร็จเสด็จคล้อย คลาดเผ้าขุนกบิน ฯ
◎ ลูกลมโลมและเกี้ยว กัลยา
ชรอยพี่ร่วมพาสนา นุชพ้อง
อยู่ถึงพลัยพลาสา มิภักดิ์โปรด ประทานแฮ
สมนึกเชิญนิ่มน้อง สถิตเบื้องบรรจถูรณ์ ฯ
◎ นางสะเทินเมินตอบถ้อย วาที
ข้าใช่สาวแส้มี ลูกเต้า
ไย่ควรคู่บัดสี สนมนาฏ คืนนา
ขอปลดเปนเพียงเถ้า แก่เกือการงาน ฯ

◎ น้อยฤาถ่อมถ้อยรูป
พี่ใคร่ใช้นุชเพียง
ว่าพลางย่างเยื้องเมียง
พาสถิตบัลลังก์เล้า
◎ นางสยัดหัตถ์ช่วนค้อน
ดูด่วนได้ไฉน
เมื่อผัวพึงบรรไลย
รักแน่คอยหน่อยแม้น
◎ สุดห้ามความรักร้อน
ตามนดอยาบดล
สิงยักษ์ย่อมผิดกัน
ไม่สนิทมิดเมี้ยน
◎ ซึ่งรักอินทรชิตม้วย
จักก่นกันแสงหา
ลองลืมอสุรรักพา
เกลือกจะชวนจิตพ้น
◎ ว่าพลางทางยั่วเย้า
รวยรัดกระหวัดกร
เอนแอบแนบสนิทนอน
สองทรายรสรักเร้า

นางเถียง อยู่นา
เพื่อนเคล้า
มาโอย องค์แช
ลูบต้องลองเลียม ฯ
คมไนย นาเอย
น่าแค้น
ชลเนตร นองนา
ทุกข์สิ้นตามประสงค์ ฯ
ทรวงกระสัน แม่อา
ผัดเพียน
กระนั้นแล น้องเอย
เหมาะแม้นมือมาร ฯ
ชีวา แล้วแช
ห่อนพ้น
นรสัก คราวเอย
ฉ่ำล้ำกมลัญฑ์ ฯ
ยวนสมร
กอดเกล้า
เหนื่อแท่น ทิพย์นา
ระงับเคล้มนิทรา ฯ

895.911
ล 657ค

◎ ปางนั้นพระลักษณ์น้อง ยวตาร
ดำรัสสั่งสรการ กัยทั้ง
นิลนนท์รีบนำสาร เสนอจักร กฤษณ์แฮ
ถามเหตุหนหลังตั้ง แต่ต้นจนปลาย ฯ
◎ แม้ว่าวายุบุตรเข้า รำบาญ
ขอลั่นศรสังหาร ชีพมล้าง
แม้นพระโปรดประการ ใดกลัย แสดงนา
เราจะรั้งทัพค้าง อยู่ถ้าราวี ฯ
◎ รับสารสองกระยี่เร้า รีบจร ดลแฮ
เผ้าบาทพระสี่กร กราบเกล้า
แถลงเหตุหนุมานถอน ตนจาก พระนา
ทูลเสร็จสุดสิ้นเค้า กนิษฐ์ไท้สั่งความ ฯ
◎ ทรงครุฑหยุดคิดรู้ แยบคาย สิ้นแฮ
หวังเกลื่อนเงื่อนอุบาย ศึกไว้
ตรัสสั่งบุตรสุริฉาย เตรียมตรวจ ขบวนแฮ
เราจะไปเองได้ ทราบแจ้งจริงไฉน ฯ
◎ ขุนกระยี่ชำจัด พลไกร เสร็จเฮย
พระอ่าองค์อำไพ ผ่องแผ้ว
กุมศรเสด็จไคล คลาสู่ รถแฮ
เร่งคลี่พยุหทัพแคล้ว คลาดเข้าพงพี ฯ

◎ ครั้นถึงเทียบรถแก้ว กับรถ อนุชนา
พระลักษณ์ยอหัตถ์ประนต บาทไท้
แถลงเลาลักษณหมด ตามเหตุ หลังแฮ
ขอฆ่าหนุมานไว้ แยบเยืองสงคราม ฯ
◎ ภูวไนยสดับห้าม น้องรัก ท่านแฮ
พ่ออย่าเพ่อหวนหัก หม่นไหม้
พรุ่งนี้พี่เองจัก สังเกต ก่อนนา
แล้วสั่งพลไกรให้ ทัพรั้งริมไพร ฯ
◎ ผ่ายลูกพายุพัน นิทรา
ประดับสรรพอลังการ์ กนกแพร้ว
โลมกันยุมาลา ปรายศึก สมรแฮ
แล้วสู่ปราสาทแก้ว ยอยเผ้าทศกัณฐ์ ฯ
◎ กุมภัณฑ์ยลพักตร์ยิ้ม ยินดี ยิ่งนา
เรียกนั่งร่วมแท่นมณี หยอกเย้า
ยิดรพิศพ่อผ่องศรี สดกว่า ก่อนเฮย
เปนกะไรข้าเผ้า นี่เนื่อบุญเรา ฯ
◎ แต่รับโอรสไว้ ในธา นินา
ได้พึ่งผ่อนนอนตา หลับได้
วันวานพ่อไปรา วิเหนื่อย นักฤา
จงพักสักหน่อยให้ เหือดพันแรงโรย ฯ

◎ หนุมานเสแสร้งตอบ วาที
ลกกริ่งปรบักษ์หนี น่าส้อน
เชิญพระบิ่นภูมี ควรเสด็จ ด้วยแช
จักขับมนุษย์ต้อน กระบี่ให้แตกฉาน ฯ
◎ ทศกัณฐ์ตบหัตถ์ก้อง ปรางค์รัตน์
คิดถูกกับพ่อชัด ชอบถ้อย
เหวยราพณ์เร่งเร็วจัด ทัพเทียบ ไว้นา
พลไพร่ชายจักน้อย ชักล้อมวังเติม ฯ
◎ จัดเปนสองทัพแม้น มารบิด เบือนแช
จงประหารชีวิต อย่าเว้น
สั่งให้พ่นเชือกติด ตนทุก กองเชย
พยสวาน่าเหล้น มัดเข้ามาเมือง ฯ
◎ มโหทรรับสั่งแล้ว ริบมา
เร่งตรวจเตริยมโยธา ครบถ้วน
สองทัพสรรพศัสตรา วุธุช ทิวแช
สารแสะรันแทะล้วน แต่งตั้งตามกระบวน ฯ
◎ ทศเศียรทรงเครื่องพร้อม พิไชยยุทธ์
หัตถ์ขับศัสตราวุธ ใหญ่น้อย
แล้วตรัสเรียกวายุบุตร ตามเสด็จ มานา
เถลิงรถเร่งพลคล้อย คลาดเข้าพนมวัน ฯ

◎ ครั้นถึงบรรพตใกล้ สนามรณ รงค์เอย
กระยี่ห้หยุดพล พักไว้
ลงรถริบรถล สู่ทศ เศียรแฮ
ทูลว่าข้าขอให้ เสด็จยั้งอยู่พลาง ฯ
◎ ลูกจักร่ายเวทบ่อง กายา
ลอยสู่ทัพบ่จขา มิตรแล้ว
ขับลักษณ์กับรามา มัดเหาะ มาแฮ
พระจึ่งขับพลแกล้ว กลาดเข้าตลุมบอน ฯ
◎ ทศกัณฐ์สรวลก้องเกือย ถึงพรหม โลกเฮย
ตบหัตถ์ฉาดฉานชม ชอบแท้
ครั้งนี้ปรารมภ์ ราวกับ ปลิดแฮ
เห็นชัดศัตรูแพ้ พ่ายด้วยเดชดนัย ฯ
◎ ขับมนุษย์นายทัพทั้ง สองคน ได้แฮ
ลิงล่อยคงพลอยซน ซอกเร้น
เสนาอย่าเผลอตน ตามจับ พิเภกนา
ตั้งจิตต์คิดว่าเหล้น สนุกครั้งคราวเดียว ฯ

ꦲꦤꦸꦩꦤ꧀ꦠꦫꦥꦸꦠꦿꦶꦏꦺꦴꦱꦭꦪꦤꦸꦂꦫꦩ꧀ꦥꦸꦂꦮꦏꦤ꧀ꦢꦿꦮꦶꦪꦺꦴꦤ꧀ꦏꦺꦴꦱꦭꦪꦤꦸꦂꦫꦩ꧀ꦥꦸꦂꦮꦏꦤ꧀ꦢꦿꦮꦶꦪꦺꦴꦤ꧀

ꦱꦶꦠꦶꦱꦶꦠꦤꦺꦴꦩꦶꦤꦶꦱꦶꦠꦤꦺꦴꦩꦶꦤꦶ ꦱꦶꦠꦶꦱꦶꦠꦤꦺꦴꦩꦶꦤꦶ

ꦱꦶꦠꦶꦱꦶꦠꦤꦺꦴꦩꦶꦤꦶꦱꦶꦠꦤꦺꦴꦩꦶꦤꦶ ꦱꦶꦠꦶꦱꦶꦠꦤꦺꦴꦩꦶꦤꦶ

ཀུན་བཟང་ཡབ་ཡུམ་གཉིས་ཀྱི་ཞལ་ནས་ཐུགས་ཀྱི་ཟུང་འབྲེལ་ཏུ་ཐིམ་པ།

ཀུན་བཟང་ཡབ་ཡུམ་གཉིས་ཀྱི་ཞལ་ནས་ཐུགས་ཀྱི་ཟུང་འབྲེལ་ཏུ་ཐིམ་པ།

ห้องที่ ๑๐๗

ตอนหนุมานชูกล่องดวงใจ

◎ หนุมานขรจากเข้า ลงกา
ร่ายเวทยังไนยนา กอยกั้ง
กันหมู่อสุรพลา กรห่อน เห็นแฮ
เหาะลิ่วกลางลมยั้ง อยู่ถ้าหลานอินทร์ ฯ
◎ กระบินทร์บงพ้องบุตร พระพาย
หยิบกล่องล่องลมผาย ผาดพ้า
มาส่งแก่พี่ชาย ชมชื่น กันแฮ
สองร่อนลงสู่หล้า ริบเผ้าพระนารายณ์ ฯ
◎ ทูลถวายชิพิตท้าว ทศพักตร์
แถลงเลศซึ่งลวงนัก พรตพลั้ง
ส่วนราพณ์สุดฤทธิ์จัก โรมรบ พระนา
จึงเชื่อจำชอบตั้ง แต่งข้าต่อณรงค์ ฯ
◎ ทรงสดับปราโมทย์ได้ ดังนึก
ชมฉลาดสองล้ำฦก เลิศผู้
อาสาดั่งตัดศึก อสุรเสร็จ สลายแฮ
ความชอบใครไป่สู้ พี่น้องสองนาย ฯ

◎ แล้วผินประภาษภ้อ พระอนุช ท่านนา
เจ้าพิโรธพายุบุตร ยอกพ่อง
เขาไปไม่เปนดจ คำกล่าว โทษนา
เมื่อฉะนี้พระน้อง จะเอ้อนโอษฐูไฉน ฯ
◎ พระลักษณ์รับผิดเอ้อน อายใจ ทูลแช
ขุนกระยี่ปริชาใคร เปรียบได้
ซื่อสัตย์สถิตใน ความภัก ดินา
ควรแก่ยศศักดิไท้ ธิราชเจ้าบำนาญ ฯ
◎ จึงกระบี่วายุบุตรไหว้ ยาทา ทูลแช
ข้าใคร่ลวงมารมา จุ่งใกล้
จักชูกล่องชีวา เย้ายั่ว มันนอ
เย้ยเยาะทศกัณฐ์ให้ เลือดย้อยไนยนา ฯ
◎ อีกทั้งมงกุฎสร้อย สังวาล
จักส่งคืนขุนมาร เมื่อนี้
ข่างพระจักสังหาร ทรงลั่น ศรแช
ข้ายาทจักคอยขยี้ ชีพพร้อมพระแผลง ฯ
◎ ทูลแล้วคลานคลอยจาก หน้าฉาน
เหาะระเห็จคัคณานต์ พ่องพ้า
สูงสามโยชน์ประมาณ เหมือนนัด ไว้แช
ทศพักตร์เพ่งพบอ้า โอษฐูทั้งสิบสรวล ฯ

◎ ยิสิบหัตถ์ตบก้อง พร้อมกัน
กระทืบรถเร่งพลขันธ์ ขับเร้า
ตางชงวงพลวน กลากลาด มาแฮ
หมายมั่นขันข้อเข้า พิฆาฏต้อนติลิง ฯ

◎ ทศกัณฐ์ตะโกนกู่ร้อง เพียกพา ยุบุตรเฮย
ไยจึงไม่ตรงมา หลีกเลี้ยว
ไหนรามลักษณสองรา จงเร่ง โยนแฮ
พ่อจักหักคอเคี้ยว ขัดนิ้อย่านาน ฯ

◎ หนุมานเมิลยักษ์ใกล้ ทัพจัก กริเฮย
เหาะร่อนลงหว่างยักษ์ เหยียดหล้า
กระทืบบาทคึกคัก ขวางรถ ราพณ์แฮ
ป้องพักตร์ยักคิ้วอ้า โอษฐเกล้ากลอกหงาย ฯ

◎ ชูกล่องชิพิตให้ เห็นพลัน
หัวเราะพลางเยาะหยัน หยาบเย้ย
เหวยเหวยราพณ์อาธรรม์ ชิพจัก มลายแฮ
นี่กล่องของใครเฮ้ย หยั่งรู้ฤาไฉน ฯ

◎ เขม้นมองป้องหน้านิ่ง อย่าไย
ไฉนไม่แผลงฤทธิไกร แย่งยื้อ
มือปากมากทำไม ใครมาก เปล่าพ่อ
หัวก็โตมีน้อย โง่นต่อณรงค์ ฯ

◎ เราเปนลิงค่างล้ำ เลยมิ่ง แล้วเฮย
หลอนราพณ์ไย่รู้ถึง โฉดช้า
สิบหน้าอย่าพักตร์ตึง ทำโกรธ เคืองเลย
เศียรสิบจักเกลื่อนหล้า ยัดนิ่บหิ่ง ฯ
◎ ยื่นกล่องร้องเรียกช้า เอาฤา
เห็นราพณ์แยมือมา หลอกให้
รำเต้นเล่นไหล่ถือ กล่องเชิด ชูแฮ
ขู่ตะคอกยอกใบ้ เบี่ยงหน้าประหนึ่งอาย ฯ
◎ ทศเศียรเห็นแท้แท่ง ศิลา
ตรองตรึกรังชวา จักมวย
จักแย่งชยาดพา นรชะยี่ เสียแฮ
จำจะปลอยโยนด้วย ย่อนได้จิงดี ฯ
◎ ตริพลางทางปลอยพ้อ หนุมาน
พ่อรักเจ้าเปรียบปาน ลูกแก้ว
ปราสาทสิ่งศฤงคาร เมียมิ่ง ให้แฮ
ฤาตลอดเมืองแล้ว ว่าเลี้ยงดังดนัย ฯ
◎ เจ้ารู้อยู่แล้วสิ ยาปยุญ
จงเร่งระฤกคุณ พ่อข้าง
จักกลับก่อทารุณ ประทุษฐ์ โทษแฮ
ถึงพ่อตายฝ่ายข้าง กระยี่ต้องนินทา ฯ

◎ ขอทานดวงจิตต์ให้ อย่าผูกเวรกรรมจง หนุมานตอบว่าองค์ ดังเด็กอมหัตถ์แท้

◎ องค์พระราเมศรเลี้ยง เพื่อจะปราบยุคเข็ญ เอาสัตย์เมื่อศึกเห็น ตัวโฉดสิมิหน้า

◎ แม้เองใคร่รอดพ้น จงส่งองค์สิดา โอนอ่อนหย่อนพยศสา พระจะโปรดโทษเจ้า

◎ ทศเศียรสดับเพี้ยง ออกชื่อส่งนงเยาว์ ร้องไปใช่ว่าเรา หากนักสิทธิ์เขลาคลุ้ม

◎ เสียแรงกูปลูกเลี้ยง เครื่องกษัตร์สารพัน มิงยังกลับอกตัญ เบือนบิดคิดปลอกปลิ้น

บิตุรงค์ เทอญพ่อ ปลดแก้ อสูรกล่าว ไฉนฤา ไป่รู้ทางความ ฯ เราเปน ทหารเชย ขาดหล้า ผิดแยบ ยุทธ์นา เพิกล้อไป่อาย ฯ มรณา นั้นเชย หนุ่มเหน้า รภาพ ผิดแช จุ่งน้อมฟังสอน ฯ เพลิงเผา อกเอย ยิ่งกลุ้ม รบพุ่ง แพ้ฤา จึ่งได้ดวงใจ ฯ ปูนบ่น ให้นา เสร็จสิ้น ญูต่อ กูแช ปดโป้ปองผลาญ ฯ

◎ กูตายภายน่าให้ ฤๅนาม สนั่นเฮย
ถือสัตย์บริสุทธิ์งาม จิตต์หมั้น
มงกลยันย์ถือราม ลักษณ์เรง คนเฮ
มงกุฎสังวาลนั้น ใช่ให้ทรชน ฯ
◎ หนุมานร้องว่าหน้า ไม่อาย
ให้เสร็จหวนเสียดาย กลับได้
ปลดเปลื้องเครื่องแต่งกาย โยนส่ง อสูรแฮ
ร้องกระซับสำทับให้ ส่งแก้วกัลยา ฯ
◎ ราพณ์ว่าข้อนี้อย่า เจรจา เลยเฮย
เราเผ่าพงศพรหมา ธิราชไท้
ไป่เขลาขลาดชี่วา วายวอด ดอกแฮ
เสียเล่ห์มละชีพได้ ไป่ง้องอนใคร ฯ
◎ เองบอกมนุษย์ทั้ง สองรา
สุริเยศหย่อนเวหา ย่ายแล้ว
พรุ่งจักยุทธนา การตราย มรณ์แฮ
พลางสั่งพลคืนแคลว กลับเข้าลงกา ฯ

ห้องสมุดพุทธสมาคม
จังหวัดนครราชสีมา

พิมพ์ที่โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร
ตำบลถนนราชบพิธ จังหวัดพระนคร
วันที่ ๑๙ มกราคม พ.ศ. ๒๔๗๐